

EDUCACIÓ

Al pati no tan sols s'hi juga a futbol

Augmenta el nombre d'escoles que opten per incloure l'esbarjo dins del projecte educatiu, un fet que ajuda a gestionar conflictes entre l'alumnat

ELISABET ESCRICHE
BARCELONA

Els nens corren darrere d'una pilota en un camp de futbol o en una pista de bàsquet. Al voltant, repartits pels racons, hi ha diferents grups que opten per activitats més tranquil·les. La majoria són nenes. Mentrestant, tres o quatre docents controlen que ningú es faci mal. Aquesta és l'escena que es repeteix dia rere dia a l'hora del pati en centenars d'escoles i instituts des de fa cinquanta anys. Durant aquestes cinc dècades són molts els canvis educatius que s'han produït dins les aules –alguns més encertats que d'altres–, però els patis sempre n'han quedat exempts. És una exclusió que costa d'entendre si es té en compte que els alumnes passen 525 hores durant tota l'educació primària en aquest espai –sense comptar les hores del migdia–. Són més hores que les que es dediquen a la llengua i literatura catalanes o a la llengua estrangera (420 hores cadascuna). Però cada cop són més els centres que, conscients de la importància del pati, aposten per convertir-lo en una zona educativa més. La transformació l'avalen els pedagogs, que recorden que el pati és l'única zona pensada per jugar que hi ha a les escoles i que, ben gestionat, pot ser una eina clau de prevenció de conflictes entre alumnes.

Espai pedagògic

L'alumnat aprèn a ser autònom i a estimular la capacitat de jugar "El pati és l'espai de llibertat de l'alumne a l'escola i on afloren més les seves emocions", explica Imma Marín, directora de la consultoria pedagògica Marinva i experta en educació en el temps de lleure. Un pati ben gestionat té una doble funció. D'una banda, l'alumnat aprèn de manera autònoma a organitzar-se, prendre decisions, utilitzar la seva creativitat o superar conflictes i, de l'altra, estimula la seva capacitat de jugar. Segons Marín, es tracta d'una capacitat a la qual sovint no es dóna la importància que es mereix, tot i que ajuda a formar aspectes clau de la persona perquè permet treballar l'autoestima, aprendre a afrontar reptes, esforçar-se per superar-los, despertar la curiositat, sotmetre's a normes i

pautes de convivència i desenvolupar defenses a la frustració o l'empatia, entre moltes altres coses. "Tot el que es treballi al pati –la creació d'hàbits, gestionar problemes– ajuda a posar una base en els infants que pot ajudar a prevenir problemes més greus de cara al futur", afegeix l'experta.

El gran oblidat

La majoria de patis només són un espai perquè els nens s'esbravin. Tot i els nombrosos avantatges pedagògics que poden tenir els patis, la realitat és que són els grans espais oblidats dels centres. Un estudi elaborat per la Fundació Jaume Bofill, que n'ha analitzat una trentena, conclou que la majoria estan formats només per cistelles de bàsquet i porteries de futbol, que són de ciment i gairebé no hi ha arbres. Tampoc tenen zones de conversa ni elements lúdics. "Són desorganitzats i estereotipats", conclou la segona edició de la *Trobada de coeducació: conflictes i desigualtats al pati*, organitzada per la UAB a l'abril i que va reunir una seixantena de docents. Segons els pedagogs, als patis els nens continuen mostrant actituds violentes i invasions d'espais, mentre que les nenes busquen qualsevol racó per poder-s'hi estar. "Per fomentar la relació d'igual a igual entre els nois i noies, doncs, cal

Temps
Els alumnes passen 525 hores al pati durant l'educació primària

Limitacions
La majoria de patis només tenen cistelles de bàsquet i porteries

transformar-ho", alerta Júlia López, mestra i coordinadora de la trobada. A part de la invisibilitat de les noies, a la majoria de patis també s'ha imposat una regulació feta a base de prohibicions. A més, els pocs patis que han canviat d'aspecte ho han fet per empitjorar. "Molts s'han anat reduint perquè l'escola ha anat augmentant d'aules i han quedat en un simple i reduït camp de futbol", lamenta la directora de la consultoria pedagògica Marinva.

El seu ús, la clau del canvi
En la transformació del pati ha de prevaler el criteri educatiu
L'informe de la Fundació Bofill, *Els*

patis de les escoles: espais d'oportunitats educatives, alerta que per poder aprofitar el pati com a espai educatiu –i, per tant, no perdre les 525 hores lectives que hi passen els alumnes– cal incloure'l dins del projecte educatiu del centre. "Els materials i les dinàmiques de dins de l'aula poden sortir fora", diu la col·laboradora de la UAB en sintonia amb l'estudi. Per aconseguir-ho, la primera pregunta que s'ha de resoldre abans de transformar l'espai és: què volem que hi passi? La resposta, aconsellen els pedagogs, l'han de trobar conjuntament professors, pares i nens. "Hi ha d'haver una intencionalitat educativa tant en el que hi posis com en el que hi passi", deixa clar Marín. L'altra qüestió que cal resoldre és el rol que ha de tenir el professorat en aquest canvi. "Actualment la majoria de docents es limiten a vigilar que els nens no prenguin mal", assegura López. Aquest rol –reconeix– és el més complicat de canviar, ja que gran part dels docents interpreten l'hora del pati també com el seu moment d'esbarjo.

Els tres passos a seguir

Canviar la morfologia i els recursos lúdics i implicar els docents

Per aconseguir treure tot el profit educatiu del temps de pati s'han de canviar tres aspectes. El primer és la morfologia de l'espai d'esbarjo. Els experts coincideixen que com més versàtil sigui millor. Per això recomanen que hi hagi diferents superfícies –des de ciment fins a terra–, arbrat o espais de diverses dimensions i que, sobretot, les pistes de futbol o de bàsquet quedin en un segon pla. El

Estudis

Una eina contra el 'bullying'

Tot i que a l'Estat no s'ha analitzat, hi ha estudis nord-americans que conclouen que quan els patis formen part del projecte educatiu del centre es pot arribar a reduir fins a un 43% el nombre de casos d'assetjament escolar. Els mateixos informes també apunten que, un cop acabat el temps del pati, el 34% dels alumnes triguen menys a concentrar-se en l'activitat que es fa a l'aula. A Catalunya els casos d'assetjament escolar s'han reduït els últims deu anys. Un 13,2% dels alumnes havien estat involucrats en aquest tipus d'assetjament el 2001, una xifra que es va reduir fins al 10,4% el 2012. Tot i així, els alumnes que són víctimes de *bullying* poden

arribar a treure's la vida. L'últim d'aquests casos a l'Estat es va produir a Madrid el 22 de maig quan una noia de 16 anys es va suïcidar perquè un company d'escola l'assetjava. La família feia un mes que ho havia denunciat a la direcció del centre. La noia, que tenia una discapacitat intel·lectual i motora, va enviar un *whatsapp* de comiat a alguns dels seus companys de classe. L'alumne que li feia *bullying* li exigia diners i li enviava missatges amenaçadors. La conselleria d'Educació de Madrid ha expedientat sense sou i feina durant sis mesos el director del centre per no haver notificat l'assetjament, un fet que ha indignat la comunitat educativa.

segon és dotar-lo de recursos lúdics, com estructures de joc, porxos, material per jugar –que no siguin només pilotes– com cordes o, fins i tot, jocs de construcció. I el tercer, i el més important, la implicació del docent. El seu rol ha de ser discret però, alhora, molt actiu en la planificació i observació i amb intencionalitat educativa. “Els alumnes han de veure com un professor salta a corda com ells o la fa rodar. Si hi intervenen aconseguen una relació més propera i, alhora, frenar els lideratges entre els alumnes”, argumenta Marín. Entre les escoles que ja han començat a transformar aquest espai hi ha la Dovella de Barcelona. Hi ha implicat tot el centre i fins i tot han elaborat un blog que explica com s’imaginen l’espai: “Sense porteries ni cistelles que permetin als tímids seure i parlar en harmonia i als extravertits buscar un públic entusiasta”. —

Així és l’hora del pati a l’escola Castellum, a Sant Julià de Ramis (Girona).

DAVID BORRAT

“Ens ajuda a explicar la matèria d’una manera més pràctica”

El pati s’ha convertit en l’eix central de l’escola Castellum

Una estructura de salze viu i una jardineria són alguns dels elements del pati de l’escola Castellum. DAVID BORRAT

**JOSEP PASTELLS
SANT JULIÀ DE RAMIS**

L’escola d’infantil i primària Castellum de Sant Julià de Ramis, gairebé enganxada a la N-II, ha convertit el seu pati en un espai que, més enllà de les hores d’esbarjo, proporciona usos molt diferents dels habituals. A més del camp de futbol i la pista de bàsquet, el pati disposa d’altres elements –consensuats entre mestres, pares i alumnes– que s’integren en els sis mòduls prefabricats que formen el col·legi i afavoreixen l’aprenentatge fora de les aules. “És un lloc per explorar, descobrir i jugar, per fer-hi trobades, col·laboracions, iniciatives, projectes i construccions”, destaca la directora, Núria Regincós. Una estructura de salze viu, una caseta de fusta, tubs i pneumàtics gegantins, una jardineria de més de vint metres de llarg feta amb caixes de fruita reciclades... No són simples peces decoratives, sinó construccions amb una funció pedagògica. “Tot el que hi ha al pati té un paper important en el currículum educatiu i ens aju-

da a explicar les matèries d’una manera més pràctica”, diu Regincós. A més a més, el pati “afavoreix la interrelació entre nens del mateix curs o d’altres edats i entre nens i mestres”, assenyala la directora.

Un espai d’escriptors i artistes

Són dos quarts de deu del matí de divendres i, efectivament, el pati és ple d’alumnes que realitzen activitats didàctiques. El Pol i la Naiara, tots dos de 4t de primària, són els reporters de l’escola i segueixen per tot arreu el fotògraf i el redactor de l’ARA; el mes que ve, el butlletí del col·legi parlarà d’aquesta visita. La Nur i l’Elsa, de 2n, estan assegudes sota el porxo i intenten escriure un conte. Al seu costat, un grup de nens de 3r semblen molt concentrats amb les fitxes del Rummikub. Una mica més enllà, alumnes de P-3 dibuixen carreteres a terra amb guixos. “Sortim al pati en qualsevol moment del dia. Per a nosaltres és un espai més; treballem indistintament a dins i a fora”, comenta la seva mestra, Montse Maruny. “Els nens necessiten espai i moviment, i saben di-

ferenciar molt bé si toca jugar o no”, afegeix.

Lluís Sabadell, artista visual i pare de l’escola, va ser l’impulsor, l’any 2009, del procés de cocreació que ha permès transformar el pati. Nens, famílies, mestres, monitores i Ajuntament es van implicar en un projecte que, segons la directora, ha reforçat el sentiment de pertinença a l’escola i ha servit per viure l’essència del treball cooperatiu. “Partíem d’unes condicions prèvies, d’una filosofia d’escoltar i participar”, subratlla Regincós.

El procés va constar de quatre fases: conèixer, cocrear, construir i celebrar. Entre tots plegats van concretar cinc idees bàsiques per reflectir-les al pati: els nens volien amagar-se i enfilarse i necessitaven ombres, vegetació i objectes. Dos anys després ja podien fer-ho. El suport de les famílies, que van aportar materials, coneixements i habilitats, va ser determinant per crear un pati que tothom es sent seu. El procés de cocreació, però, no s’ha aturat. El pròxim curs instal·laran un nou barbacò i caldrà decidir on es col·loca i com s’integra en l’entorn. —

**35^A FESTA DE LA
CIRERA**

**TORRELLES DE
LLOBREGAT**
6 I 7 DE JUNY
DE 2015
WWW.FESTACIRERA.CAT

